

Sprawozdanie z trzeciego posiedzenia Zespołu Etyki Słowa Rady Języka Polskiego PAN w Pałacu Staszica w Warszawie 4 listopada 2016 roku

Posiedzenie otworzyła przewodnicząca Zespołu Etyki Słowa prof. Jadwiga Puzynina. Serdecznie przywitała przybyłych członków Zespołu Etyki Słowa oraz przewodniczącego RJP PAN, prof. Andrzeja Markowskiego. Zaproponowała przesunięcie głosowania nad składem Zarządu na późniejszą godzinę ze względu na to, że nie wszyscy członkowie przyjechali punktualnie. Następnie przekazała głos prof. Annie Cegiełe, która omówiła część z dotychczasowych osiągnięć ZES.

Profesor Cegieła przypomniała, że na kilku polskich uniwersytetach zostały już wprowadzone zajęcia z etyki słowa. Są to: Uniwersytet Marii Curie- Skłodowskiej w Lublinie (dr hab. Marta Nowosad-Bakalarczyk), Uniwersytet Śląski w Katowicach (prof. dr hab. Krystyna Kleszczowa, dr hab. Danuta Krzyżyk), Uniwersytet Warszawski (prof. Anna Cegieła), Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (dr Tomasz Żurawlew).

Z problematyką etyki słowa zapoznano również studentów z uniwersytetu w Brukseli, gdzie wykład na ten temat miała Anna Cegieła.

W kilku ośrodkach naukowych odbyły się wykłady dla nauczycieli oraz warsztaty dla uczniów. (Warszawa, Bydgoszcz, Lublin, Zielona Góra), a w kilku zajęcia z zakresu etyki słowa w szkołach (Warszawa, Bydgoszcz, Lublin). Zarząd rozpoczął również prace nad wyborem tekstów do projektowanej, dwutomowej antologii tekstów o etyce słowa.

Prof. Cegieła przypomniała również o administrowanej przez dr. Marcina Będkowskiego stronie internetowej ZES, na której zamieszczane są informacje dotyczące Zespołu.

Następnie rozpoczęła się czterdziestopięciominutowa część zebrania poświęcona na dyskusję w poszczególnych podzespołach i wybory ich przewodniczących, po czym zebranych zaproszono na przerwę kawową.

Dalszą część posiedzenia przeznaczono na głosowanie nad nowym składem zarządu.

Na przewodniczącą Zespołu Etyki Słowa zebrani wybrali przez aklamację prof. Jadwigę Puzyninę. Będzie ona przewodniczyć Zespołowi w następnej trzyletniej kadencji. Przewodnicząca zaproponowała, żeby nowy zarząd liczył ośmioro członków z różnych ośrodków naukowych, co zostało przyjęte i przystąpiono do wyboru zarządu i przewodniczących podzespołów. Powołano komisję skrutacyjną (dr Marcin Będkowski, Elżbieta Błachowicz). Oddano 40 głosów. Wybrano następujące osoby: prof. Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska (36 głosów), prof. Iwona Benenowska (34 głosy), prof. Anna

Cegiela (36), prof. Anna Kozłowska (35), dr Anna Ryłko-Kurpiewska (35), prof. Magdalena Saganiak (35), prof. Helena Synowiec (40), prof. Tadeusz Zgółka (40). Prof. Jadwiga Sekretarzem pozostał mgr Paweł Trzaskowski. Prof. Kozłowska i prof. Zgółka zrezygnowali jednak z członkostwa w zarządzie.

Drugą część posiedzenia poświęcono na szczegółowe omówienie planów i dotychczasowych osiągnięć poszczególnych podzespołów. Referowali przewodniczący podzespołów.

Dr hab. Iwona Benenowska przedstawiła dotychczasowe działania **podzespołu ds. etyki języka mediów**. Były to:

1. udział w obradach XXIV Konferencji Redaktorów Czasopism Akademickich oraz wygłoszenie przez I. Benenowską wykładu pt. *Etyka słowa w wystąpieniach publicznych i w mediach* (31.08.2016 r. UTP Bydgoszcz),
2. wygłoszenie referatów na międzynarodowej konferencji pt. *Wartości i wartościowanie we współczesnej humanistyce: perspektywa filozoficzna, lingwistyczna, komunikacyjna* (17-18.11.2016r. Olsztyn, I. Benenowska, P. Kuciński, H. Leleń, L. Polkowska),
3. wykład dla nauczycieli warszawskich na temat manipulacji i perswazji we współczesnych mediach i literaturze (25.11. 2016 r., Warszawa, R. Pawelec),
4. udział w V ogólnopolskiej konferencji z cyklu *Sytuacja komunikacyjna i jej parametry* (28-30.09.2016 r. Bydgoszcz, I. Benenowska),
5. wykład z pokazem multimedialnym dla grupy 46 uczniów szkół średnich z regionu w bydgoskim Pałacu Młodzieży nt. *Co słowo pociąga za sobą? – o wartościach, wartościowaniu i etyce słowa* (16.12.2016 r. (I. Benenowska),
6. współdziałanie z lokalnymi mediami w celu upowszechnienia wiedzy o etyce komunikacji wśród młodzieży - audycja radiowa w radiu PIK.

W planach podzespołu na rok 2017 są między innymi:

1. współpraca z polonistkami i uczniami Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr VII w Bydgoszczy (od października 2016 r. do maja 2017 r.) w ramach autorskiego projektu (dr hab. I. Benenowska i dr hab. B. Morzyńska-Wrzosek) pt. „Świat w zwierciadle tekstów”. *Uniwersytecki, interdyscyplinarny projekt kształcenia kulturowego – cykl wykładów i warsztatów, m.in.: styczeń 2017 r. – Cel uświęca środki? –*

dużo emocji i mało refleksji ...w związku z etyką w reklamie; marzec 2017 r. – „Chroń język swój przed złymi słowami” – o etyce słowa (w mediach),

2. publikacje na stronach internetowych ZES krótkich komunikatów nt. nieetycznych zachowań komunikacyjnych w mediach (I. Benenowska),

3. publikacje na stronach internetowych ZES zbioru krótkich analiz dotyczących manipulacji w wypowiedziach polityków i dziennikarzy (A. Witek),

4. analiza mediów informacyjnych i społecznościowych pod kątem nadużyć i wykorzystywanych technik manipulacji słownych oraz przygotowanie krótkiego raportu na ten temat i umieszczenie na stronie ZES (A. Witek),

5. zorganizowanie spotkania poświęconego językowi mediów używanemu wobec osób niepełnosprawnych i innych wykluczanych grup społecznych (03.03.2017 r., prof. R. Pawelec),

6. zorganizowanie (Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Warszawski) ogólnopolskiej konferencji pt. *Nasz język ojczysty: etyka i estetyka słowa* połączonej z warsztatami z etyki słowa (31.03.-01.04.2017 r., UJ Kraków, (M. Mycawka, A. Cegieła, P. Trzaskowski),

7. przygotowanie do konferencji dot. etyki słowa w Bydgoszczy (marzec 2018, I. Benenowska),

8. konsultacje z wybranymi ośrodkami zagranicznymi w celu przeprowadzenia interkulturowych badań dotyczących etyki komunikacji w mediach oraz funkcjonowania organów nadzorujących naruszanie norm etyki słowa w krajach UE (I. Benenowska),

9. spotkanie poświęcone mowie nienawiści na Wydziale Dziennikarstwa UW (druga połowa 2017, R. Pawelec),

10. utworzenie koła naukowego zajmującego się problematyką etyki słowa w mediach społecznościowych (A. Witek).

11. Prof. Pawelec przygotowuje opracowanie *Treść i język* komentarzy umieszczanych pod artykułami zamieszczanymi w wybranych portalach internetowych – w relacji do treści tych artykułów i politycznego nastawienia portali.

Dr Marta Nowosad-Bakalarczyk zreferowała bieżącą i projektowaną działalność **podzespołu ds. języka internautów** (podczas posiedzenia zdecydowano, że podzespół dołączy do podzespołu ds. etyki języka mediów).

1. Podzespół nawiązał współpracę międzyuczelnianą (ośrodki w Warszawie, Lublinie, Zamościu i Kielcach) w celu przeciwdziałania mowie nienawiści w internecie;
2. współorganizował spotkanie z Andrzejem Sewerynem na temat etyki słowa w teatrze w Zamojskim Domu Kultury (04.07.2016 r., M. Karwatowska, M. Nowosad-Bakalarczyk);
3. zaangażowano studentów i doktorantów w przedsięwzięcia przeciwdziałające mowie nienawiści w Internecie - na UMCS powołano międzywydziałowe studencko-doktoranckie koło naukowe etyki słowa;
4. Prof. Pankowska i dr Bieganowska z UMCS wystąpiły na tegorocznym Zjeździe Pedagogicznym w Białymstoku (wrześniu 2016) z referatem pt. „Wulgaryzacja języka jako kontekst socjalizacji dzieci i młodzieży”;
5. Zorganizowano spotkanie *Kultura/wulgaryzacja języka jako problem pedagogiczny* poprowadzone przez prof. Pankowską (Klub Nauczyciela z Pasją, 18.10.16) oraz odczyt prof. M. Marcjanik pt. *Co mówimy, prawiąc grzeczności? Granice etykiety językowej i etyki słowa*, wygłoszony na posiedzeniu Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.
6. Prof. Pankowska i dr Bieganowska opracowują broszurę informacyjną i materiały metodyczne dla nauczycieli szkół gimnazjalnych i licealnych na temat mowy nienawiści i wulgaryzacji języka w Internecie. Jest to pierwszy etap realizacji pilotażowego programu wychowawczo-edukacyjnego dla młodzieży, który ma zostać wprowadzony w jak największej liczbie szkół gimnazjalnych i średnich powiatu zamojskiego.

Sprawozdanie z działalności **podzespołu etyki języka biznesu i reklamy** przedstawiła jego przewodnicząca - **prof. Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska**.

1. W czerwcu 2016 r. podzespół ds. etyki języka biznesu i reklamy rozpoczął współpracę z pismem „Media. Biznes. Kultura”, wydawanym przez Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Redaktor naczelny pisma, dr Anna Ryłko-Kurpiewska oraz zastępca redaktora naczelnego, dr Małgorzata Łosiewicz, które są

członkami ZES, zaproponowały stworzenie nowego działu w piśmie pn. „Etyka w biznesie”, w którym mają być publikowane materiały dotyczące etyki słowa w biznesie. Do tego działu dr Jerzy Widerski, członek podzespołu, złożył artykuł pt. „Segmentacja a etyka. O naruszaniu zasady złożoności i wielowymiarowości człowieka w reklamach kosmetyków”, który ukaże się w najbliższym numerze pisma.

2. Rozpoczęto przygotowania do międzynarodowej konferencji naukowej „Media – Biznes – Kultura”, której pierwszy dzień poświęcony będzie zagadnieniom etyki wypowiedzi. Konferencja odbędzie się w dniach 12-13 X 2017r. w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku. Do udziału w pierwszym dniu obrad, odbywających się pod hasłem „Wokół etyki słowa” Podzespół Etyki Języka Biznesu i Reklamy zaprasza pozostałe podzespoły ZES, które mogłyby zorganizować w tym dniu panele dyskusyjne na temat etyki wypowiedzi w różnego typu dyskursach.

3. Członkowie podzespołu wygłosili kilka wykładów na temat etyki języka biznesu dla studentów UW, UG i UKSW, przeprowadzono również dwie lekcje w szkołach dot. etyki słowa w biznesie, pierwszą przeprowadził w czerwcu 2016 r. prof. Tomasz Żylicz w LO im. Władysława IV w Warszawie, drugą dr hab. Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska w listopadzie 2016 r. w Szkole Rolniczej w Miętnej.

4. Dr J. Widerski opracował i przekazał do opublikowania w planowanym przez podzespół zbiorze trzy konspekty lekcji na temat etyki języka reklamy.

[Podzespół Etyki Języka Biznesu i Reklamy zwrócił się za pośrednictwem prof. Tadeusza Zgółki do Prezydium RJP z trzema prośbami: o wyrażenie zgody na to, aby ZES mógł zostać współwydawcą książki „Etyka słowa w gimnazjum i w liceum”, o objęcie przez ZES honorowego patronatu nad konferencją „Media – Biznes – Kultura”, o wyrażenie zgody na umieszczenie w stopce redakcyjnej czasopisma „Media – Biznes – Kultura” zapisu o tym, że jest ono wydawane przez Instytut Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego w partnerstwie z Zespołem Etyki Słowa Rady Języka Polskiego PAN.]

Plany zespołu:

1. Opracowanie konspektów lekcji na temat języka reklamy, z których będą mogli skorzystać nauczyciele współpracujący z zespołem;
2. Organizacja międzynarodowej konferencji naukowej „Media – Biznes – Kultura”;
3. Udział członków podzespołu w redakcji naukowej słownika „Ekonomia w mediach”

4. Przygotowanie tomu pt. „Etyka słowa w gimnazjum i w liceum”, który ma się ukazać w drugiej połowie 2017 r, opracowanie materiałów na temat możliwych nieetycznych zachowań w świecie biznesu i w reklamie oraz opracowanie specjalnego dodatku do „Kodeksu Etyki Biznesu” dotyczącego komunikacji językowej, który zawierałby wzorce używania języka zgodnego z etyką słowa.

Podzespół zachęca również członków ZES do nadsyłania artykułów dotyczących medialnemu wizerunkowi naukowca w mediach – dr Anna Ryłko-Kurpiewska i dr Małgorzata Łosiewicz, członkinie podzespołu, redagują numer specjalny pisma pt. „Horyzonty Wychowania” (najbardziej oczekiwane są opracowania pokazujące etyczne i nieetyczne zachowania komunikacyjne towarzyszące wystąpieniom medialnym naukowców oraz ich prezentowania przez dziennikarzy).

Prof. Magdalena Saganiak zreferowała dotychczasową działalność **podzespołu ds. problemów języka filmu, plastyki, muzyki** (tekstów śpiewanych).

1. Członkowie podzespołu zaaprobowali koncepcję zorganizowania debaty publicznej na temat etyki komunikacji w teatrze i filmie w Teatrze Polskim, na co zgodę wyraził Dyrektor Andrzej Seweryn. W ciągu ubiegłego roku członkowie podzespołu brali udział (jako słuchacze) w kilku interesujących debatach i spotkaniach organizowanych przez Dyrektora Seweryna w jego siedzibie.
2. Powstała koncepcja podobnego spotkania, dotyczącego etyki komunikacji (obrazowej) w sztukach plastycznych w Akademii Sztuk Pięknych, za zgodą Rektora ASP, Prof. Adama Myjaka. Chcielibyśmy, aby Pan Rektor zgodził się być gospodarzem tego spotkania. Jego organizatorem będzie członek podzespołu, Łukasz Krupski.

Prof. M. Saganiak przedstawiła **plany podzespołu ds. teoretycznych podstaw etyki słowa**.

1. Przygotowanie i wydanie antologii etyki słowa. Prof. Jerzy Bartmiński zasugerował, żeby antologia została wydana w Lublinie w "Czerwonej serii" Instytutu Filologii Polskiej UMCS.
2. Opracowanie Słownika pojęć etyki słowa. Byłaby to praca zbiorowa, kierowana przez ten podzespół i w znacznej części wykonana przez jego członków, publikowana w fazie początkowej w formie elektronicznej.
3. Zaproponowano również wszystkim członkom ZES udział w organizowanej przez prof. Magdalenę Saganiak i prof. Annę Kozłowską konferencji pt. "Literatura –

sztuka – etyka słowa", planowanej w UKSW w listopadzie 2017 oraz konferencji "Społeczeństwo polskie dziś: samoświadomość – uznanie – edukacja", współorganizowanej przez WNH UKSW (prof. Magdalena Saganiak) i Narodowe Centrum Kultury (dr Mateusz Werner) w dniach 8-9 grudnia 2016 r. Do udziału w tej konferencji zgłosili się A. Cegiela, M. Będkowski, w. Kudyba, P. Trzaskowski. (Ostatecznie referentami byli: prof. M. Saganiak, prof. A. Cegiela, dr M. Będkowski, mgr P. Trzaskowski)

Prof. Małgorzata Karwatowska przedstawiła działalność podzespołu ds. problemów etycznych języka dzieci, młodzieży szkolnej i akademickiej, nauczycieli oraz autorów podręczników.

1. Członkowie podzespołu prowadzą wykłady i inne zajęcia uniwersyteckie (seminaria, konwersatoria) z zakresu etyki słowa. Zajęcia takie odbywają się na Uniwersytecie Warszawskim (prof. Anna Cegiela: *Etyka słowa*), na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (dr Marta Nowosad-Bakalarczyk: *Kultura języka* i w jej ramach etyka słowa), na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (prof. Krystyna Kleszczowa: *Etyka słowa. Treść i zakres pojęcia*, dr hab. Danuta Krzyżyk: *Zapanować nad emocjami – zapanować nad słowami*), na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim (dr Tomasz Żurawlew:). Promują prace magisterskie i licencjackie z etyki słowa (powstały np. takie prace, jak *Przejawy agresji w komentarzach internetowych na forum „Spotted Lublin”*. *Materiały z 2015 r.* pod kierunkiem dr Marty Nowosad-Bakalarczyk, *Wartościowanie w medialnym opisie uchodźców*, *Wrogowie Newsweeka*. *Kreowanie figury wroga w mediach na przykładzie tygodnika Newsweek* pod kierunkiem prof. Anny Cegieli).
2. Zespół pracował również nad zwiększeniem treści dotyczących etyki słowa w kształceniu uniwersyteckim, dzięki czemu *Etyka słowa* zostanie wprowadzona jako przedmiot fakultatywny na 3. roku e-edytorstwa na UMCS, zgłoszono również rektorom uczelni dwie propozycje wykładów związanych z etyką słowa (A. Gałczyńska, M. Rzeszutko).
3. Członkowie podzespołu nawiązali kontakty z oddziałami kształcenia nauczycieli, dzięki czemu zostały zorganizowane seminaria z etyki słowa. Seminaria takie odbyły się w Zielonej Górze (organizator: Maria Furtak, wykładowca dr Monika Kaczor) i w Warszawie (organizator Marta Choroszczyńska, wykładowca Anna Cegiela).

4. Członkowie podzespołu współpracowali ze szkołami, m.in. organizowali wykłady i warsztaty. Zajęcia takie odbyły się w kilku miastach: w Lublinie w Gimnazjum nr 19 im. Józefa Czechowicza warsztaty pt.: *Dlaczego wulgaryzmem mówimy NIE*; w szkole muzycznej w Warszawie wykład *Etyka słowa* (Anna Cegięła) oraz spotkanie z Krzysztofem Zanussim *Etyka słowa w pracy artysty*. Warsztaty z etyki słowa odbyły się także w dwóch gimnazjach i liceum w Warszawie (A. Cegięła, P. Trzaskowski, U. Wysocka).
5. Członkowie podzespołu organizowali projekty i konkursy skierowane do młodzieży szkolnej, np.: „Etyczne i estetyczne – jak budować komunikaty życzliwe dla odbiorcy?”, „Autorytet w Sieci – prezentacje multimedialne przedstawiające sylwetki wybitnych (zasłużonych) – etyka słowa mistrzów” (m.in. dr Małgorzata Potent-Ambroziewicz).
4. Członkowie Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów - dr Iwona Artowicz-Skorońska, Teresa Zawisza-Chlebowska, Maria Gudro-Homicka zorganizowały seminarium „Uczeń a wartości etyczne języka”, które odbyło się w LXX Liceum Ogólnokształcącym im. A. Kamińskiego w Warszawie.
5. Członkowie podzespołu inicjowali również spotkania z ważnymi ludźmi, którzy wypowiedzieli się na temat etyki słowa: 4 lipca 2016 r. w Księgarni/Kawiarni „Szkoła Życia” w Zamościu odbyło się spotkanie z Andrzejem Sewerynem; 20 października 2016 r. w I Liceum Ogólnokształcącym w Kozienicach odbyło się spotkanie z Janem Natkańskim – byłym ambasadorem RP w Kuwejcie, Egipcie, Sudanie i innych krajach Bliskiego Wschodu oraz Jerzym Dobrowolskim – wieloletnim konsulem w Australii, Danii, Rosji oraz na Ukrainie (dr Małgorzata Potent-Ambroziewicz). Na spotkaniu rozmawiano o tym, jak mówić o cudzoziemcach.
6. Członkowie podzespołu pracujący na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach i Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie również w przyszłym semestrze planują poprowadzenie cyklu następujących zajęć poświęconych etyce słowa w ramach przedmiotów ogólnouczeniowych: „Etyka słowa. Treść i zakres pojęcia” (prof. dr hab. Krystyna Kleszczowa na UŚ), „Swoiste problemy etyki słowa w środowisku gwarowym” (prof. dr hab. Helena Synowiec), „Biblijne/chrześcijańskie korzenie etyki słowa” (prof. dr hab. Joanna Sobczyk), „Zapanować nad emocjami -

zapanować nad słowami. Wybrane problemy agresji językowej” (prof. dr hab. Danuta Krzyżyk), „Rozważania o wartości słowa” (dr hab. Aleksandra Janowska).

Sprawozdanie z działalności podzespołów ds. problemów języki polityki i etyki języka urzędowego oraz plany działania tych podzespołów zostaną opublikowane w oddzielnym dokumencie przygotowanym przez przewodniczących.

Dyskusję nad antologią zdecydowano się przeprowadzić drogą mailową.

Około godziny 15 prof. Cegiela podziękowała zebranych i zakończyła posiedzenie.